

POSTANOWIENIE

Dnia 3 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie ze skargi Z. Z.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 6 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...)

wydanym w sprawie z powództwa Z. Z. i M. Z.

przeciwko "A." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

o ochronę dóbr osobistych

oraz z powództwa wzajemnego "A." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w W.

przeciwko Z. Z. i M. Z.

o ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 3 kwietnia 2019 r.,

zażalenia skarżącego Z. Z.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 13 września 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

1) oddała zażalenie,

**2) zasądza od skarżącego Z. Z. na rzecz "A." spółki z
ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 360 (trzysta
sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania
zażaleniowego,**

3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata M. R. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu Z. Z. z urzędu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Powód Z. Z. wniósł skargę o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 6 lutego 2014 r. w zakresie, w jakim Sąd ten zmienił wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 marca 2013 r. i uwzględnił powództwo wzajemne „A.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (dalej: „A.”) nakazując M. Z. i Z. Z. zamieszczenie w dzienniku (...), na drugiej stronie, o wielkości co najmniej 1/8 strony, czcionką Arial, rozmiar 12, ogłoszenia o treści: „M. Z. i Z. Z., prowadzący przedsiębiorstwo E. z siedzibą w D., niniejszym przyznają, że rozpowszechniali nieprawdziwe informacje na temat A. spółki z o.o. i z tego względu przepraszają A. spółkę z o.o. za pomawianie jej wobec kontrahentów i środowiska zawodowego” w ciągu 30 dni od uprawomocnienia się wyroku, pod rygorem zamieszczenia takiego ogłoszenia przez A. na koszt M. Z. i Z. Z.

Jako podstawę wznowienia powołał art. 403 § 2 k.p.c., argumentując, że w dniu 27 marca 2018 r. - po zapoznaniu się z pismem dyrektora Departamentu Hodowli i Ochrony Roślin Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: „MRiRW”) z dnia 26 marca 2018 r. - powziął wiedzę, że w okresie od 5 marca 2008 r. do 1 maja 2012 r. MRiRW nie wydawał spółce A. decyzji pozwalających na wprowadzanie do obrotu nawozów, które zawierały w nazwach słowo „b.”. Okoliczność ta nie była uwzględniona w prawomocnie zakończonym postępowaniu, a wskazuje, że ostrzeżenie klientów i kontrahentów przed nieuczciwością powódki wzajemnej było w pełni uzasadnione, skoro nie respektowała ona zakazu prawomocnie orzeczonego wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 5 marca 2008 r. wydanym w sprawie I ACa (...) i nie uzyskała zezwolenia na wprowadzanie do

obrotu innych produktów „b.”, które różniły się składem i właściwościami od tych, które produkowała w 2005 r. i których dotyczył zakaz sądowy.

Postanowieniem z dnia 13 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę, uznając, że nie została oparta na ustawowej podstawie. Wskazał, że wnioskowany przez powódkę dowód były ujawnialny, skoro dane wynikające z pisma z dnia 26 marca 2018 r. mogły być przez skarżącego uzyskane w trakcie procesu zakończonego prawomocnym wyrokiem objętym skargą o wznowienie postępowania. Okoliczność, że skarżący na którym spoczywał ciężar dowodu, okoliczności tej nie powołał w ramach obalenia domniemania bezprawności swojego działania (art. 24 § 1 w zw. z art. 6 k.c.) nie daje podstaw do przytoczenia tej okoliczności jako podstawy wznowienia, skoro obiektywnie istniała możliwość ustalenia tego faktu w prawomocnie zakończonym postępowaniu, skoro Ministerstwo udzieliłoby takiej informacji w każdym czasie, tak jak to uczyniło cztery lata po jego zakończeniu. Ponadto, powołane okoliczności faktyczne i wniosek dowodowy nie mają zdaniem Sądu Apelacyjnego żadnego wpływu na wynik sprawy. Wynika to z faktu, że Sąd uwzględniając pozew wzajemny o ochronę dóbr osobistych wskazał na szereg zachowań pozwanych wzajemnych, które naruszały dobra osobiste spółki A., w tym bezpodstawne rozpowszechnianie ogólnych informacji o nielegalnym wprowadzaniu produktów spółki na rynek i jej nieuczciwej działalności, co znacznie wykraczało poza wprowadzanie do obrotu produktów o nazwie „b.” objętych wyrokiem Sądu Okręgowego w S. wydanym sprawie I ACa (...).

W zażaleniu na to postanowienie, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie skargi Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, skarżący Z. Z. zarzucił naruszenie art. 410 § 1 w zw. z art. 407 § 1 w zw. z art. 403 § 2 k.p.c. przez bezzasadne odrzucenie skargi o wznowienie postępowania na skutek błędnego uznania, że informacje zawarte w piśmie z dnia 26 marca 2018 r. MRiRW mogły być uzyskane w toku pierwotnego postępowania i nie mogły mieć wpływu na rozstrzygnięcie w prawomocnie zakończonej sprawie, podczas gdy skarżący nie posiadał i nie mógł posiadać informacji (kluczowych dla pierwotnego rozstrzygnięcia), że wobec spółki A. wygasły na mocy decyzji administracyjnych wszystkie trzy zezwolenia na wprowadzenie do obrotu nawozów organiczno -

mineralnych (nr [...]3/05, [...]4/05 i [...]5/05), nie był bowiem uczestnikiem tych postępowań administracyjnych na ich ślad natrafił znacznie później analizując w internecie pozbawione danych osobowych orzecznictwo sądów administracyjnych (do których mimo wniosku o wgląd w akta sprawy dostępu mu odmówiono), a nadto Sąd Apelacyjny całkowicie błędnie uznał, że okoliczności ujawnione w skardze i tak nie miałyby znaczenia dla rozstrzygnięcia, podczas gdy z pisma MRIRW bezsprzecznie wynika, że zezwolenia te wygasły, co jest okolicznością kluczową dla rozstrzygnięcia, rzutującą na ocenę bezprawności działań skarżącego oraz jego brata i odebranie waloru wiarygodności twierdzeniom strony przeciwnej.

Pozwana - powódka wzajemna wniosła o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia nowym rozstrzygnięciem. Nadzwyczajny charakter tego środka zaskarżenia, powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu wznowieniu postępowania sądowego może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2014 r., III CZ 55/14, nie publ.).

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. podstawą wznowienia postępowania jest późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Wskazuje się, że możliwość skutecznego powołania się na przyczynę restytucyjną, uzależniona jest od zaistnienia łącznie trzech przesłanek: wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, nie publ. i z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, nie publ.).

Wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy faktów i środków dowodowych, które poza przesłanką ich

nieujawnienia w postępowaniu prawomocnie zakończonym powinny być dla strony skarżącej „nieujawnialne”. Przepis ten obejmuje fakty nieujawnialne albo stronie nieznane i dla niej niedostępne. Fakty natomiast „ujawnialne”, czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 134/04, nie publ. i z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008, nr 11-12, poz. 178). Niemożność skorzystania z okoliczności faktycznych czy środków dowodowych powinna być wykazana. Niewiedza o nich musi wynikać z przyczyn obiektywnych, a nie z zaniechania strony postępowania czy jej pełnomocnika (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, nie publ.).

Przedłożone przez skarżącego do skargi pismo z dnia 26 marca 2018 r. zawiera informacje o decyzji MRiRW z dnia 10 listopada 2009 r. znak: HOR nn. – [...], którą stwierdzono wygaśnięcie decyzji MRiRW z dnia 10 czerwca 2005r. nr [...]3/05, nr [...]4/05 i [...]5/05 zezwalających spółce A. na wprowadzanie do obrotu nawozów organiczno - mineralnych: „B. forte - nawóz do roślin kwitnących”, „B. forte - nawóz do roślin zielonych”, „B. forte” oraz decyzji MRiRW z dnia 2 marca 2010 r. znak HOR nn. – [...]utrzymującej w mocy decyzję z dnia 10 listopada 2009 r. Obie te decyzje były znane Sądom obu instancji jak i skarżącemu, skoro zostały złożone w prawomocnie zakończonym postępowaniu przy piśmie z dnia 14 kwietnia 2010 r. (k. 47-52 akt I ACa (...) Sądu Apelacyjnego w (...)). W odniesieniu zaś do pozostałych informacji zawartych w piśmie z dnia 26 marca 2018 r. dotyczących dalszego toku postępowania administracyjnego, skarżący nie wykazał, by zachodziła niemożność powołania tych okoliczności w prawomocnie zakończonym postępowaniu. Już w piśmie procesowym z dnia 10 maja 2010 r. powódka wzajemna informowała, że zaskarżyła decyzję o wygaśnięciu zezwoleń do WSA z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania (k. 66), a w złożonym do akt sprawy uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z (...) z dnia 10 lutego 2011 r. (I ACa [...]10) zawarta została informacja, że postanowieniem z dnia 24 maja 2010 r. MRiRW wstrzymał wykonanie decyzji w przedmiocie wygaśnięcia zezwoleń nr [...]3/05, [...]4/05 i [...]5/05 z uwagi na wniesienie skargi do WSA (k. 109). Informacje o prowadzeniu sprawy przed sądem administracyjnym zawarte zostały

również w apelacji powódki wzajemnej wraz ze wskazaniem sygnatury akt sprawy (k. 438).

Stawiana w zażaleniu teza jakoby skarżący nie wiedział i nie mógł wiedzieć, że wydane zostały decyzje o wygaśnięciu pozwoleń udzielonych przeciwnikowi skargi oraz o prowadzeniu w tym przedmiocie postępowań administracyjnych zmierzających do ich podważenia, a na ich ślad natrafił dopiero analizując orzecznictwo sądów administracyjnych pozostaje w oczywistej sprzeczności z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy.

Skarżący przyczyn nieskorzystania z informacji dotyczących biegu postępowań administracyjnych upatrywał w braku dostępu do akt tych postępowań. Stanowisko to nie zasługuje na podzielenie, mając bowiem wiedzę o prowadzonych postępowaniach, skarżący mógł zgłosić wnioski dowodowe zmierzające do ustalenia ich przebiegu, jeżeli uważał to za okoliczność istotną do obalenia domniemania bezprawności naruszenia dóbr osobistych spółki A.. Nic również nie stało na przeszkodzie by sformułować wniosek dowodowy o zwrócenie się do MRiRW o informację dotyczącą ewentualnych zezwoleń wydanych spółce A. po wygaśnięciu decyzji z dnia 10 czerwca 2005 r. nr [...]3/05, nr [...]4/05 i [...]5/05 i precyzyjnego ustalenia daty jej wygaśnięcia. Powołane przez skarżącego dowody oraz wynikające z nich okoliczności faktyczne były więc albo jawne albo ujawnialne i skarżący mógł je przedstawić w prawomocnie zakończonym postępowaniu lub sformułować wniosek dowodowy o przeprowadzenie przez Sąd dowodu z dokumentów zgromadzonych w aktach tych spraw.

Przyjmuje się, że wpływ wykrytych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych na wynik sprawy wyraża się w tym, że ich uwzględnienie w prawomocnie zakończonym postępowaniu mogłoby prowadzić do innego rozstrzygnięcia sprawy, dlatego że poczynione wcześniej w sprawie ustalenia faktyczne okazałyby się wadliwe lub mogłyby być dokonywane dalsze ustalenia faktyczne podważające dotychczasowy wynik sprawy (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZ 7/17, nie publ.).

Skarżący nie wykazał również, by dołączony do skargi dowód i wynikające z niego okoliczności faktyczne mogły mieć wpływ na wynik sprawy.

Po pierwsze, okoliczności faktyczne dotyczące wygaśnięcia decyzji MRiRW z dnia 10 czerwca 2005 r. nr [...]3/05, nr [...]4/05 i [...]5/05 zezwalających spółce A. na wprowadzanie do obrotu nawozów organiczno - mineralnych nimi objętych znane były Sądom obu instancji.

Po drugie, rozważanie wpływu zawartych w piśmie z dnia 26 marca 2018 r. informacji dotyczących ustalenia daty odmowy wstrzymania decyzji o wygaszeniu pozwoleń i nie wydawaniu spółce „A.” w okresie od 5 maja 2008 r. do 1 maja 2012 r. decyzji pozwalających na wprowadzanie do obrotu nawozów, które zawierały w nazwach słowo „b.” jest bezprzedmiotowe. Spółka dysponowała bowiem takimi zezwoleniami do czasu wydania decyzji MRiRW z dnia 10 listopada 2009 r., a następnie utrzymującej ją w mocy decyzji MRiRW z dnia 2 marca 2010 r., a w dalszej kolejności toczyło się postępowanie sądowoadministracyjne związane z ich podważeniem i wstrzymaniem wykonania. Ustalenie natomiast daty kiedy spółka ostatecznie utraciła prawo wprowadzania do obrotu nawozów objętych decyzjami nr [...]3/05, [...]4/05, [...]5/05 oraz czy i kiedy uzyskała kolejne decyzje pozwalające jej na wprowadzanie do obrotu nawozów, które zawierały w nazwach słowo „b.” mogło być przez skarżącego wykazane w toku prawomocnie zakończonych postępowania.

Po trzecie, jak trafnie akcentował Sąd Apelacyjny, z ustaleń poczynionych w prawomocnie zakończonym postępowaniu wynika, że pozwani wzajemni udzielając kontrahentom i klientom A. informacji o działaniu tej spółki daleko wykraczali poza dotyczący jedynie trzech produktów zakaz orzeczony w sprawie I ACa (...) Sądu Okręgowego w S. rozpowszechniając bezpodstawnie ogólne informacje o nielegalnym wprowadzaniu produktów tej spółki na rynek i jej nieuczciwej działalności, co skutkowało przyjęciem, że naruszali dobra osobiste powódki wzajemnej. Na szeroki, bliżej nieokreślony zakres nałożonego na pozwanych wzajemnych wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 lutego 2014 r. obowiązku zwracał już uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 marca 2015 r. (II CZ 93/14), rozpoznając zażalenie na odrzucenie skargi o wznowienie postępowania wniesionej przez M.Z. i Z.Z. oraz w uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 grudnia 2016 r. (II CSK 391/16), odmawiając przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanych wzajemnych od wyroku Sądu

Apelacyjnego w (...) z dnia 9 listopada 2015 r. oddalającego uprzednio wniesioną skargę o wznowienie postępowania.

Po czwarte, nawet gdyby fakt braku decyzji na wprowadzanie do obrotu przez spółkę A. trzech nawozów objętych decyzjami nr [...]3/05, [...]4/05, [...]5/05 po ich wygaśnięciu, a przed uzyskaniem przez spółkę nowych decyzji, mógł mieć wpływ na wynik prawomocnie zakończonej sprawy i zakres orzeczonego uwzględnienia powództwa o ochronę dóbr osobistych, to okoliczność ta nie mogła prowadzić do wznowienia postępowania wobec niemożności jej zakwalifikowania, z przyczyn wyżej podniesionych, jako „nieujawnialnej” w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. Merytoryczne badanie tej problematyki w odniesieniu do której stanowisko skarżącego opierającego się na piśmie MRiRW z dnia 26 marca 2018 r. (1 lipca 2010 r.) oraz przeciwnika skargi opierającego się na orzeczeniach sądów administracyjnych przytoczonych w odpowiedzi na skargę (19 lipca 2012 r.) jest rozbieżne - jest zatem bezprzedmiotowe, skoro skarga prawidłowo została przez Sąd Apelacyjny zakwalifikowana, jako dotycząca okoliczności, które mogły być przywołane w toku prawomocnie zakończonego postępowania.

Konstrukcja skargi o wznowienie postępowania i towarzysząca jej motywacja odnosząca się do ogółu stosunków między stronami wskazują, że skarżący błędnie postrzega skargę o wznowienie postępowania, traktując ją jako substytut apelacji. Katalog podstaw wznowienia postępowania jest zamknięty. W konsekwencji nie można opierać skargi o wznowienie postępowania na tym, że prawomocny wyrok, w sprawie o której wznowienie chodzi, narusza prawo materialne (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2007 r., V CZ 25/07, nie publ. i z dnia 30 maja 2014 r., III CZ 18/14, nie publ.). Bez związku z ustawowymi podstawami wznowienia pozostaje zatem argumentacja skarżącego, wywodzącego, że stanowisko Sądów obu instancji w prawomocnie zakończonej sprawie było oczywiście błędne.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania zażaleniowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 ust. 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz § 10 ust. 2 pkt 2 w zw. § 8 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3, w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz § 16 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 1 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

jw